

Právnická fakulta Masarykovy univerzity

Obor: Veřejná správa

Katedra finančního práva a národního hospodářství

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Regulace daňových úniků v prostředí mezinárodního
zdaňování**

Filip Soukup

2015/2016

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: Regulace daňových úniku v prostředí mezinárodního zdaňování zpracoval sám. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použil k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.“

.....
Filip Soukup

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce panu doc. JUDr. Ing. Michalovi Radvanovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a především za velkou trpělivost, díky kterým jsem tuto práci mohl vypracovat.

Abstrakt

Předmětem této bakalářské práce je uvést čtenáře do základní problematiky daňových úniků a snahy o regulování takového chování. Řešit se budou zejména nově vznikající mezinárodní dohody, dále nařízení přicházející z Evropské unie a také ukázka nejrůznějších vnitrostátních opatření. K hlubšímu pochopení tématu bude sloužit především dostupná literatura, odborné články a diskuze s lidmi pracujícími v oboru. Největším přínosem by tak měl být nejen teoretický, ale především praktický pohled na připravované změny.

Abstract

The subject of this bachelor thesis is to introduce the reader to the basic issues of the tax evasion and effort to regulate such behavior. It will mainly deal with the newly emerging international agreements, further the regulations coming from the European Union and also various examples of the national provisions. For a deeper understanding of the topic will be used primarily available literature, specialized articles and discussion with people working in the field. The greatest benefit of this work should be mainly the practical, not only theoretical, view of the upcoming changes.

Klíčová slova

Daňový únik, daňový ráj, mezinárodní zdanění, skutečný vlastník, bankovní účet, právní regulace

Key words

Tax evasion, tax haven, international taxation, beneficial owner, bank account, legal regulation

OBSAH

1 Úvod	4
1.1 Úvod.....	4
1.2 Cíle a hypotézy práce.....	5
2 Vymezení základních pojmů	6
2.1 Daňový únik.....	6
2.2 Mezinárodní dvojí zdanění.....	8
2.3 Daňová rezidence.....	12
2.4 Offshore a onshore jurisdikce.....	16
3 Nastavení daňových úniků v praxi	19
3.1 Stavění struktur.....	19
3.2 Skutečný vlastník, zakrytí vlastnictví.....	21
3.3 Role bankovních účtů.....	23
4 Právní nástroje vedoucí k zamezení či odhalení daňových úniků	25
4.1 Zákony a předpisy.....	25
4.2 Rejstřík skutečných majitelů, centrální evidence bankovních účtů.....	28
4.3 FATCA, GATCA, výměna informací.....	29
4.4 Deoffshorizace a jiné právní úpravy.....	31
5 Závěr	33
6 Seznam použitých zdrojů	36

1 ÚVOD

1.1 ÚVOD

Jako téma svojí práce jsem si vybral oblast daňových úniků a způsoby jejich regulace. Jelikož jsou daňové úniky globální problém, budu toto téma zpracovávat s přihlédnutím na mezinárodní spolupráci, přičemž se zaměřím nejen na samotnou tvorbu různých zákonů a předpisů, ale rovněž na nastavení kooperace ve smyslu výměny informací. Nedá se říci, že by tato problematika byla něčím novým, jelikož lidé jsou nuceni odvádět nějaký druh dávek státu již od starověku a jsem přesvědčený, že už tehdy hledali způsoby, jak se této povinnosti vyhnout. Je to ovšem věc, kterou je neustále nutné řešit, jelikož v době, kdy je svět propojený tak, jak je tomu dnes, není možné ustát ve vývoji a tvorbě opatření. V souvislosti s tím, jak ve světě přibývá peněz i populace, se logicky zvyšuje také daňová ztráta. Odhaduje se, že v důsledku daňových úniků ročně státy v souhrnu přicházejí až o tři biliony dolarů (částka se může lišit dle společnosti provádějící průzkum), přičemž jen Česká republika ztrácí přes 100 miliard korun ročně. Jako občané bychom měli vnímat, že toto je skutečný problém poškozující celou společnost, protože peníze vybrané na daních se stávají veřejnými financemi a jejich účelem je zabezpečování veřejných služeb. Občané jsou často dokonce motivováni k udávání takovéto trestně činnosti. Důležitost tématu podtrhuje fakt, že nejen Evropská unie v posledních letech výrazně zvýšila svoji aktivitu při snaze zabránit praktikám, které stojí za daňovými úniky. Já se v této práci soustředím především na jednu oblast, kterou jsou daňové úniky zapříčiněné zakrytím majetku a převodu zisků do daňových rájů.

Toto téma se mi zdá zajímavé z několika důvodů. Prvním je samotný způsob fungování v praxi. V práci proto objasním, co jsou to daňové ráje či kdo je to beneficial owner a na příkladech ukážu, jak si může podnikatel snadno nastavit firemní strukturu, za kterou skryje sebe i své peníze. Hlavním záměrem ovšem bude prozkoumat vývoj různých právních nástrojů, které mají za úkol takovému chování zabránit. Právě ona jednoduchost a dostupnost takové struktury je důvodem, proč se státy po celém světě

spojili ve snaze zamezit nebo odhalit tuto nelegální činnost. Jak už jsem nastínil, v poslední době vzniklo mnoho nových smluv a dohod, s nimi souvisejících zákonů apod., které mají státním úřadům odtajnit, kdo stojí v čele každé společnosti. V poslední části práce se tedy zaměřím na stávající, nové i teprve chystané nástroje, jenž mají bojovat proti daňovým únikům.

Osnovu práce jsem již taktéž naznačil. Nejdříve se zaměřím na vysvětlení základních pojmů, které je potřeba znát pro pochopení dané oblasti. Následně prakticky rozeberu způsob fungování a nastavování prostředků, pomocí kterých může k daňovým únikům se zaměřením na zakrytí vlastnictví docházet. Nakonec se podívám na samotnou právní regulaci. Mezi hlavní zdroje, ze kterých budu při práci čerpat, patří knižní literatura, odborné internetové články a dále rozbor, ke kterým mám přístup při svém zaměstnání. Dále přidám poznatky, jež nasbírám v průběhu různých konferencí zaměřených na danou problematiku, které mi pomohou lépe pochopit skutečné dopady připravovaných změn. Věřím, že práce pomůže k lepšímu pochopení jak snahy fyzických osob o spáchání trestné činnosti a fungování celého mechanismu na straně jedné, tak činnost zákonodárců ve snaze zabránit a odhalovat takové chování na straně druhé.

1.2 Cíle a hypotézy práce

Cíl 1: Vymezit fungování správy daní v mezinárodním prostředí.

Hypotéza 1: Je zřejmé, že i přes rozsáhlou a stupňující se snahu vládních i mezinárodních činitelů je současná úprava nedostatečná a neefektivní nastavení je možné obcházet.

Cíl 2: Definovat chování poplatníků dopouštějících se daňových úniků.

Hypotéza 2: Následky plynoucí z úmyslného porušování daňové povinnosti patrně nejsou dostatečnou hrozbou pro podnikatele a nevede k upuštění od této činnosti.

Cíl 3: Vyhodnotit plánované změny nastavení mezinárodní spolupráce, které mají vést k zamezení daňových úniků.

Hypotéza 3: Dá se očekávat, že díky lepší znalosti problematiky přinesou nové nástroje přijaté velkým počtem zemí zlepšení v boji proti zakrývání vlastnictví.

2 ZÁKLADNÍ POJMY

Na začátek práce je vhodné vysvětlit si základní pojmy, se kterými budeme dále v textu pracovat. Znalost významu těchto termínů je klíčová pro porozumění tématu a základní orientaci v problematice zabývající se regulací daňových úniků v prostředí mezinárodního zdaňování. Jedná se zejména o daňový únik, rozlišení mezi offshore a onshore jurisdikcemi, úvod do mezinárodního zdanění a definování daňové rezidence.

2.1 DAŇOVÝ ÚNIK

Jako první se zaměříme na vysvětlení pojmu daňový únik, který jako takový je možná nejvíce zkoumanou oblastí daňového práva. Především pro laiky může být obtížné určit, kde jsou hranice daňového plánování, neboli daňové optimalizace, a kde již narážíme na nelegální počínání ve formě daňového úniku. Přitom pomyslná čára mezi těmito významy může mít zcela zásadní roli při případné daňové kontrole. Je nezbytné si uvědomit, že snaha o snížení daňového zatížení poplatníka je zcela v souladu s právní praxí a mezinárodní spolupráce takovouto snahu umožňuje (viz bod 2.2 dále v textu). Na podporu tohoto tvrzení lze použít výrok amerického federálního soudce Johna Learneda Handa, který řekl: „*Legální právo všech daňových poplatníků snížit velikost daní nebo se jim vyhnout, což znamená použít prostředky v mezích zákona, nemůže být zpochybněno.*“¹ Obdobně smýšlel i britský soudce lord Clyde, který prohlásil, že: „*Žádný člověk v této zemi není jakkoliv, morálně ani jinak, zavázán, aby své vztahy k podnikání nebo majetku zařídil tak, aby platil nejvyšší možné daně.*“² Z těchto výroků tedy jasně vyplývá, že využívání legálních cest pro daňové plánování je naprosto v souladu se zákonem a každý člověk na něj má právo. Kde se tedy jedná o překročení této hranice a z daňové optimalizace se stává daňový únik? Na webových stránkách Ministerstva financí lze

¹ PETROVIČ, Pavel a kolektiv. *Encyklopedie mezinárodního daňového plánování*. 1. vyd. Beroun: Martin Novotný – NEWSLETTER – vydavatelství, 2002, s. 24.

² PETROVIČ, op. cit., s. 24.

nalézt prezentaci v PDF formátu, která nám tuto problematiku velice dobře popisuje. V případě legálních cest, kdy hovoříme o daňové optimalizaci, poplatník využívá dostupných zákonných ustanovení k minimalizaci odvedené daně. K tomuto vyhýbání se daňové povinnosti využívá buďto přímého úmyslu zákonodárce nebo nedostatků v zákonech. V takových případech se můžeme setkat také s výrazem „legální daňový únik“. Na druhé straně hovoříme-li o nelegálních cestách, a tedy o daňovém úniku v pravém smyslu slova, jedná se o porušení zákonných ustanovení například tím, že zatajíme nějaké příjmy, uměle navyšujeme náklady, zakryjeme své náklady apod.³ Z výše uvedeného je zřejmé, že únik neznamená pouze to, že s penězi utíkáme za hranice, kde náš majetek nikdo nedokáže dohledat. Mnohem častěji k něčemu takovému dochází pouze účetně, aniž bychom při takovém počínání zakládali společnost sídlící někde v oblasti Karibiku.

Dá se říci, že definice nelegálního daňového úniku je v základních bodech v různých zdrojích obdobná, nejlépe pak tento problém shrnuje autor jednoho internetového článku následovně: „*Nelegálního daňového úniku se poplatník dopouští, když při výpočtu nebo platbě daňové povinnosti porušuje zákon, např. nepřiznáním příjmů nebo majetku, nadhodnocuje náklady nebo výdaje, vystavuje fiktivní doklady, do nákladu zahrnuje náklady daňově neuznatelné, skrytým převodem zisku mezi mateřskou a dceřinou společností.*“⁴ Autor zde ovšem upozorňuje na to, že i v případě nelegálního daňového úniku se může poplatník dopustit porušení zákona neúmyslně, jinak řečeno z nevědomosti. To je obvykle způsobeno nedostatečným informováním či nesrozumitelným vysvětlením konkrétního zákona.⁵ Jestliže však poplatník nezná nebo nerozumí svým povinnostem v oblasti daní, je na něm, aby se obrátil na daňový, finanční či jiný obdobný státem zřízený úřad, kde by se mu mělo dostat náležitého poučení. Zjednodušeně lze tedy tvrdit, že nezákonný daňový únik je přímé a otevřené porušování daňových zákonů.⁶

³ *Daňové nedoplatky a daňové úniky* [online]. 2013 [cit. 25 .2. 2016].

⁴ Daňový únik. *Wikipedia* [online]. Naposledy editováno 10. 4. 2016 [cit. 25 .2. 2016].

⁵ Daňový únik, op. cit.

⁶ RYLOVÁ, Zuzana. *Mezinárodní dvojí zdanění*. 4. vyd. Olomouc: ANAG, 2012. s. 15.

Při zvažování poplatníka, jakým způsobem přistoupit k daňové povinnosti, hraje důležitou roli v rozhodovacím procesu zvážení motivačních faktorů a následků plynoucích z odhalení činnosti. Motivace poplatníka je evidentní a již byla výše zmiňována. Jde v první řadě o úsporu finančních prostředků, které by jinak musely být řádně odvedeny státu. Následky z takovýchto činů však mohou být velmi razantní. Výše trestu je pochopitelně závislá na té které jurisdikci, obvykle se ovšem jedná v lepším případě o finanční postih, v tom horším pak může být zodpovědná osoba poslána za mříže. Neplníme-li pouze své základní zákonné povinnosti (včas platit daně, včas podat daňové přiznání atd.), patrně si vysloužíme sankci od finančního úřadu na základě daňového řádu. Co se týče těch závažnějších provinění, způsob postihu daňového úniku v České republice nalezneme ve druhé části Trestního zákoníku, který o takém jednání hovoří jako o zkrácení daně. Podle § 240 pak pachatel takového trestného činu hrozí odnětí svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákaz činnosti. Jedná-li se pak o páčání činnosti ve velkém rozsahu, může se tato doba prodloužit až na deset let.⁷ Při takto vysokých trestech vyvstává otázka, proč poplatníci riskují vězení kvůli úspoře peněz. Je třeba si ovšem uvědomit, že především v případě oněch rozsáhlých podvodů se může v dlouhodobém měřítku jednat o desítky až stovky milionů korun, což je nepochybně velmi silná motivace pro vyhnutí se daňové povinnosti.

2.2 MEZINÁRODNÍ DVOJÍ ZDANĚNÍ

Zde je vhodné hned na začátek specifikovat, že budeme hovořit o mezinárodním zdanění důchodů (příjmů), jelikož nastavení daní ze spotřeby možnost dvojího zdanění vylučuje. Výběr daní obecně je jedním z hlavních zdrojů příjmů do státních rozpočtů většiny zemí. Pro zajímavost třeba Spojené arabské emiráty díky svým ropným zásobám daně nemají. Nicméně ve snaze zmírnit závislost na této surovině i zde budou zavádět od roku 2018 DPH ve výši 5 % (kromě základního jídla, vzdělání a zdravotnických potřeb).

⁷ zákon č. 40/2009 Sb.

Právo na výběr daní dobře vystihuje úryvek: „*Suverénním právem každého státu je ukládat v rámci svého teritoria daňové povinnosti daňovým subjektům, tedy fyzickým a právníckým osobám, bez jakéhokoliv omezení a bez ohledu na to, jaké jsou daňové systémy jiných států.*“⁸ Než ovšem začneme definovat tento jev v mezinárodním prostředí, měli bychom si vysvětlit samotný vznik dvojího zdanění.

„*O dvojím zdanění se hovoří tehdy, jestliže tentýž předmět daně, tzn. příjem nebo majetek, je více než jednou podroben zdanění stejnou nebo obdobnou daní.*“⁹ Dle tohoto tvrzení je zřejmé, že v případě uvalení dvou různých daní (např. daň z nabytí nemovitostí a s ní související daň z příjmů) se o dvojí zdanění ve výše definovaném smyslu nejedná. Dvojí zdanění rozdělujeme na vnitrostátní a mezinárodní. Jak už samotný název napovídá, u vnitrostátního zdanění postupujeme podle daňových předpisů uvnitř jednoho konkrétního státu. Pro občany České republiky je určitě pozitivem, že vnitrostátní dvojí zdanění u jednoho poplatníka je zákonem vyloučeno. Přesto, tak jako ve většině jurisdikcí, není vyloučeno zdanění stejného důchodu u dvou odlišných subjektů. Dobrým příkladem je zdanění podílu na zisku. Jestliže například společnost s ručením omezeným v rámci jednoho období generuje zisk, tento podléhá dani z příjmů právníckých osob. V případě, že se vedení společnosti rozhodne vyplatit podíl na zisku svým akcionářům/společníkům, tato výplata se opět daní jako příjem konkrétní fyzické či právnícké osoby. Tento jev budeme ještě dále v textu zkoumat, neboť se jedná o zásadní faktor, který podněcuje daňové úniky.

K mezinárodnímu dvojímu zdanění příjmů dochází tehdy, je-li příjem právnícké nebo fyzické osoby zdaněn jak ve státě zdroje (tedy odkud příjem pochází), tak ve státě, kde je příjemce daňovým rezidentem (viz bod 2.3). V důsledku toho může být jeden příjem zdaněn ve dvou různých státech, což je samozřejmě nežádoucí, jelikož to odrazuje potencionální investory od finanční aktivity v zahraničí. Dá se říci, že existují dva základní druhy mezinárodního dvojí zdanění – právní a ekonomické. Právní dvojí zdanění jsme v podstatě již nastínili výše. Jedná se o situaci, kdy po jednom daňovém poplatníkovi je vymáháno zaplacení srovnatelných daní ze stejného předmětu zdanění a za stejné

⁸ RYLOVÁ, op. cit., s. 11.

⁹ RYLOVÁ, op. cit., s. 12.

období ve dvou nebo více daňových jurisdikcích.¹⁰ U ekonomického zdanění dva nebo více států uvalují daň na různé poplatníky, ale na základě stejného předmětu zdanění. Příklad takového zdanění vzniká např. při odlišném posouzení platby za licenci mezi dvěma podniky nadnárodní společnosti, pokud ji příjemce této platby bere jako zdanitelný licenční poplatek, kdežto platící subjekt ji považuje za platbu kapitálovou, kdy jí nemůže uplatnit jako daňový základ.¹¹

I přes důležitost výběru daní jakožto podstatného zdroje příjmů do státní pokladny, je samotné dvojí zdanění příjmů nežádoucí na všech úrovních, tedy jak na straně poplatníků, tak na straně států. Proč je nežádoucí pro subjekt, aby dvakrát odváděl daň, je logické. Podstatné je uvědomit si, že i země musejí smýšlet v této oblasti střízlivě. Pokud jako podnikatel vím, že mě při obchodní či jiné investiční aktivitě, ze které očekávám nějaký příjem, čeká v určité zemi vysoké zdanění, patrně se touto cestou nevydám a rozhodnu se investovat jinde. Proto byla již podniknuta řada opatření, která mají dvojímu zdanění zabránit. Tato můžeme rozdělit na tři základní úrovně: vnitrostátní, dvoustranná, mnohostranná. Vnitrostátní opatření svým způsobem zvýhodňují rezidenty v jejich domovských státech, jelikož jim umožňují započítat daň, kterou zaplatili v zahraničí, popř. placení daně z příjmu ze zahraničních zdrojů osvobozují zcela, přestože v zemi, odkud zdroj pochází, nemusela být daň zaplacená rovněž (např. z důvodu daňových prázdnin). Takové nastavení je individuální a svůj vnitrostátní zákon má mnoho zemí v různém rozsahu a úpravě. Dvoustranná opatření jsou patrně ta nejdůležitější, jelikož nastavuje vztah mezi dvěma konkrétními státy. Nejčastěji se zde setkáváme s dvoustrannými smlouvami o zamezení dvojího zdanění, které by mohlo být uvaleno na daně z příjmů nebo majetku. Konkrétněji si jejich fungování vysvětlíme níže. Mnohostranná opatření jsou obvykle doménou různých mezinárodních institucí, jejichž členové se k dodržování určitých dohod zavazují. V této problematice se velice angažují Organizace spojených národů (OSN), Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) a Evropská unie (EU). Zejména EU se zabývá otázkou nastavení zdanění mezi svými členskými státy. Především však vyvíjí snahu o sjednocení některých daní ve všech

¹⁰ RYLOVÁ, op. cit., s. 13.

¹¹ RYLOVÁ, op. cit., s. 14.

členských státech. To ale často naráží na nepochopení ze strany jednotlivých členů, kteří to považují za přílišný zásah do své suverenity.

Vyloučení dvojího zdanění je upraveno smlouvami o zamezení dvojího zdanění. „*Podkladem pro jednání ve věci uzavření smlouvy týkající se daně z příjmů nebo majetku je Modelová smlouva OECD o zamezení dvojího zdanění příjmu a majetku, případně obdobná Modelová smlouva OSN.*“¹² Česká republika je v této oblasti poměrně aktivní, dle informací zveřejněných na stránkách Ministerstva financí České republiky měla ČR ke dni 10. února 2016 uzavřeno celkem 85 platných smluv.¹³ Začátek jejich uzavírání začal již v době předcházející druhé světové válce. Poté však aktivita v tomto směru utichla a znovu byla zahájena až v 70. letech. V té době byly uzavřeny smlouvy s Nizozemím, Francií a Rakouskem (s Francií i Rakouskem byly následně po roce 2000 obnoveny).

V těchto smlouvách je upraven i konkrétní způsob zamezení dvojího zdanění. Pro jednotlivé druhy příjmů jsou stanoveny čtyři metody omezující mezinárodní dvojí zdanění spadající do dvou skupin, kterými jsou:

1) Vynětí příjmů plynoucích ze zahraničí ze zdanitelných příjmů, u nichž rozlišujeme:

a) vynětí úplné – daň v ČR pak bude vypočtena v jednom kroku ze zbývajících příjmů poplatníka;

b) vynětí s výhradou progresu – daň v ČR bude vypočtena ve dvou krocích, nejprve se stanoví sazba daně odpovídající veškerým příjmům (včetně vyňatých) a poté se touto sazbou vypočte daň v ČR ze zbývajících příjmů poplatníka.

2) Zápočet daně zaplacené v cizině na celkovou daňovou povinnost v tuzemsku, kde rozlišujeme:

a) zápočet plný – daň v ČR se vypočte ze všech příjmů poplatníka, ale sníží se o zahraniční daň;

¹² RYLOVÁ, op. cit., s. 26.

¹³ Přehled platných smluv. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Aktualizováno 10. 2. 2016 [cit. 25. 2. 2016].

b) zápočet prostý – jako u zápočtu plného, ale daň v ČR se sníží jen o část zahraniční daně poměrově odpovídající výši příjmů ze zahraničí.¹⁴

Metoda vynětí je při použití kterékoliv z variant poměrně jednoduchá. Ani v jednom případě se v zemi, kde je poplatník daňovým rezidentem, nebude hradit daň ze zahraničních příjmů, ze kterých již poplatník uhradil daně v zemi původu tohoto zdroje. Rozdíl mezi oběma metodami vynětí je v tom, že při vynětí s výhradou progrese se bude daň, jež má být odvedena v domovském státě, vypočítávat z fiktivního daňového základu, kam budou zahraniční příjmy zahrnuty. Tato metoda je tedy logicky využívána při sjednávání smluv mnohem častěji, ačkoliv je prakticky uplatnitelná pouze pro fyzické osoby. Je-li ve smlouvě sjednána metoda zápočtu plného, vypočítá poplatník v zemi, kde je daňově rezidentní daň ze svých celosvětových příjmů a od vypočtené částky odečte daň, kterou již zaplatil v zahraničí. Ani tento způsob výpočtu není příliš rozšířen. Častěji je využívána metoda zápočtu prostého, jehož výpočet je navzdory svému názvu o něco složitější. Konkrétně v České republice se používá pod-metoda prostého zápočtu, tzv. individuální. „*U prostého zápočtu neodečítáme od daně z celkových příjmů vždy celou zahraniční daň, ale pouze takovou část zahraniční daně, která poměrově odpovídá zahraničním příjmům.*“¹⁵

Problematika mezinárodního dvojího zdanění je vcelku rozsáhlá. Jestliže se fyzická osoba jakožto zaměstnanec nebo podnikatel rozhodnou svou aktivitu směřovat mimo hranice domovského státu, je třeba si vyhledat, zda tyto dva státy mají sjednanou dohodu a co tato specifikuje. Takové nastavení pak hraje zásadní roli při vyplňování daňového příznání (respektive výpočtu základu daně).

2.3 DAŇOVÁ REZIDENCE

Při vyměřování daňové povinnosti je klíčové určit daňovou rezidenci poplatníka (můžeme se také setkat s pojmem daňový domicil). Opět se setkáváme s tím, že se daný

¹⁴ DĚRGEL, Martin. *Metody omezující dvojí zdanění* [online]. Publikováno 7. 9. 2005 [cit. 25. 2. 2016].

¹⁵ DĚRGEL, 2005, op. cit.

pojem dle různých zdrojů liší, dá se ovšem říci, že jejich podstata je shodná. Můžeme si uvést dva příklady: „*Daňový domicil (rezidence) je nástroj určující příslušnost daňového poplatníka (fyzické osoby, právnické osoby) k zpravidla celosvětové daňové povinnosti v konkrétním jednom státě – v tomto státě je pak daňovým rezidentem.*“¹⁶ „*Daňový rezident je poplatník s neomezenou daňovou povinností – tzn., že daňová povinnost se vztahuje jak na příjmy se zdrojem ve státu rezidentství poplatníka, tak na příjmy plynoucí ze zahraničí.*“¹⁷ Konkrétní definice pak rozlišujeme dvě hlavní – definici dle zákona o daních z příjmů a definici dle mezinárodních smluv o zamezení dvojího zdanění. Zde je třeba si připomenout, že mezinárodní smlouvy mají přednost před jednotlivými národními zákony, takže jejich úprava je pro Českou republiku nadřazena zákonu o daních z příjmů.

Nejdříve se soustředíme na definici dle zákona o daních z příjmů platné v České republice. Pochopitelně zde dále rozlišujeme mezi fyzickými a právnickými osobami. Fyzická osoba je považována za daňového rezidenta pokud:

1. má na území České republiky bydliště (bydlištěm se rozumí místo, kde má poplatník stálý byt za okolností, z nichž lze usuzovat na jeho úmysl trvale se v tomto bytě zdržovat);
2. se zde obvykle zdržuje, tj. pobývá na území České republiky alespoň 183 dní v příslušném kalendářním roce, a to souvisle nebo v několik obdobích (do lhůty se započítává každý započatý den pobytu).¹⁸

V praxi to znamená, že fyzické osoby podléhající tomuto popisu v České republice daní své celosvětové příjmy, tedy příjmy, kterých bylo dosaženo nejen na území ČR, ale i ty, jejichž zdroj má původ v zahraničí. Tento princip je ovšem možné uplatnit u všech ostatních definic určujících daňovou rezidenci. Zajímavé je, že pokud si poplatník pronajme či koupí byt s úmyslem zdržovat se v ČR trvale, stává se daňovým rezidentem, aniž by došlo k uplynutí 183 dní.

¹⁶ Daňový domicil, daňová rezidence (tax domicile, tax residency). Akont [online]. [cit. 25 .2. 2016].

¹⁷ NERUDOVA, Danuše. *Zdaňování příjmů rezidenta České republiky ze zdrojů v zahraničí* [online]. Publikováno 2. 7. 2007 [cit. 25 .2. 2016].

¹⁸ NERUDOVA, 2007, op. cit.

Právnícká osoba je považována za daňového rezidenta dle zákona o daních z příjmů pokud:

1. má na území České republiky své reálné sídlo, nebo
2. má na území České republiky místo svého vedení, kterým se rozumí adresa místa, ze kterého je poplatník řízen.¹⁹

Zde bychom se měli pozastavit nad pojmem místo vedení. Dle sdělení MF z roku 2000 ho lze definovat jako místo, kde jsou ve skutečnosti prováděna klíčová řídicí a obchodní rozhodnutí, která jsou nezbytná k provádění průmyslové a obchodní činnosti podniku jako celku, a která nemohou být na nižších úrovních řízení měněna.²⁰ „*Důvodem implementace pojmu do ZDP byla skutečnost, že v situaci, kdy bylo daňové rezidentství společností vázáno pouze na reálné sídlo, docházelo k celé řadě daňových úniků. V mezinárodní daňové praxi pak docházelo k situacím, kdy subjekt byl zaregistrován v daňově zvýhodněné lokalitě, zatímco své místo faktického vedení měl v České republice.*“²¹ Zde bych si dovolil zmínit jednu poznámku z praxe. Není bez zajímavosti, že české finanční úřady vcelku snadno vystaví potvrzení o daňové rezidenci, aniž by blíže zkoumaly skutečné místo vedení. Stačí poslat žádost a zaplatit správní poplatek ve výši 100,- Kč. Obdobně lze získat potvrzení také na Slovensku.

Pokud jde o určení daňového domicilu právnických osob dle mezinárodních smluv o zamezení dvojího zdanění, můžeme říci, že zde je definice shodná s ustanovením podle zákona o daních z příjmů. Opět se jedná o faktory reálného sídla nebo místa vedení.

Mezinárodní smlouvy o zamezení dvojího zdanění definují fyzické osoby jakožto daňové rezidenty o něco detailněji. Tyto smlouvy zpravidla řeší situace, kdy dle vnitřních předpisů jednotlivých států dochází k tomu, že poplatníkovi vzniká daňový domicil v obou státech. Pro takové případy jsou stanovena tato hodnotící kritéria, která stanoví rezidentství:

¹⁹ NERUDOVA, 2007, op. cit.

²⁰ Předpis č. 13/2001 FZ, Sdělení MF k problematice pojmů "místo vedení" a "skutečný vlastník". In: *Sagit* [online]. 29. 1. 2001 [cit. 25 .2. 2016].

²¹ NERUDOVA, 2007, op. cit.

1. Stálý byt – poplatník je daňovým rezidentem ve státě, kde má stálý byt. Stálým bytem se rozumí takové bydliště, která má poplatník pro dlouhodobé bydlení.

2. Středisko životních zájmů – za něj se považuje stát, ve kterém má poplatník osobní a hospodářské vztahy. V tomto případě se bere ohled na rodinné a společenské vztahy poplatníka. Může zde rozhodovat stát, kde má zaměstnání nebo kde se nachází jeho majetek. Lze přihlížet i na bankovní účty, řidičský průkaz či dokonce na golfový klub či domácí zvíře.

3. Místo, kde se poplatník obvykle zdržuje – toto kritérium v praxi nastává v případě, kdy poplatník má dvojí bydliště a nelze určit jeho středisko životních zájmů. Rozhoduje, ve kterém státě se zdržuje déle.

4. Státní občanství

5. Řešení dohodou – ministři financí obou států se dohodnou, ve kterém státě bude poplatník daňovým rezidentem.²²

Za zmínku stojí, že občané se státním občanstvím USA jsou jejím daňovým rezidentem vždy.

Vzhledem ke komplexnosti definic popisujících kdo je daňovým rezidentem, je určení nerezidenta dle ZDP už poměrně snadné. Daňoví nerezidenti jsou zdaňováni jen z příjmů ze zdrojů na daném území. U fyzických osob se jedná o osoby které:

a) nejsou rezidentem (tj. nemají na území České republiky bydliště ani se zde obvykle nezdržují);

b) se na území České republiky zdržují pouze za účelem studia nebo léčení;

c) je nerezidentem podle mezinárodní smlouvy.

Pro právnické osoby platí, že jsou nerezidentem, pokud na území ČR nemají své sídlo.²³ Mezinárodní smlouvy pak určují nerezidenty negativně, tedy nerezidentem je osoba, která

²² NERUDOVA, 2007, op. cit.

²³ DĚRGEL, Martin. *Daňový domicil* [online]. Publikováno 1. 6. 2006 [cit. 25 .2. 2016].

dle smluv není daňovým rezidentem státu – je tedy osobou s omezenou daňovou povinností.

Jak vyplývá z popsaných způsobů určení rezidentství, je také možné ho změnit, a to jak u fyzických osob, tak u právnických osob během její existence. Konkrétněji se však změnou zabývat nebudeme, jelikož především v případě podnikatelských subjektů se jedná o poměrně náročný proces.

2.4 OFFSHORE A ONSHORE JURISDIKCE

Dále si blíže vysvětlíme pojmy offshore a onshore a s nimi související výraz daňový ráj. Bohužel, obecné vnímání výrazu offshore je poněkud zkreslené, k čemuž přispívají i různá média, která jakoukoliv činnost spojenou s tímto podnikatelským prostředím prezentují jako nekalou. Působivou ukázkou byla kauza označovaná jako Panama Papers. V této kauze došlo k obrovskému úniku (krádeži) informací z právní firmy Mossack Fonseca. Data byla rozeslána mezi novináře, kteří je po určitou dobu analyzovali, aby nás následně zavalili šokujícími odhaleními o daňových únicích, do kterých byli zapleteni rovněž vysocí představitelé z mnoha států, celebrity a slavní sportovci. Samozřejmě se v tak obrovském množství dat našly případy, kdy společnosti zřízené v offshore zemi sloužily k daňovým únikům, v naprosté většině případů však byly důvody pro držení takové společnosti zcela legitimní. Naneštěstí tato kauza dokázala, jak nízké je všeobecné povědomí o fungování daňových rájů a objevovali se zcela nesmyslné články a reportáže, které měli za úkol pouze upoutat pozornost čtenářů, resp. diváků.

Přestože si jako daňový ráj obvykle představíme ostrov někde v Karibiku, lze takto definovat jakoukoliv zemi, která nabízí výrazné daňové výhody v určité oblasti alespoň některým subjektům.²⁴ Můžeme tímto výrazem tedy označit rovněž Nizozemsko, Kypr nebo Velkou Británii. Přesto by o těchto státech jistě nikdo nemluvil jako o offshore zemích (ačkoliv Kypr je tak občas milně vnímán navzdory členství v Evropské unii). Zjednodušeně lze říci, že offshore země je taková, která umožňuje offshore podnikání.

²⁴ Offshore a onshore mezinárodní daňové plánování – I. díl. *Akont* [online]. 9. 2. 2009 [cit. 18. 6. 2016].

Celou tuto problematiku nejlépe vysvětlíme právě v souvislosti s podnikatelskou činností. „*Jde o podnikání uskutečňované v jedné zemi, které se týká podnikatelů a/nebo majetku v zemi jiné, přičemž úřady v první zemi na tyto podnikatelské aktivity z různých důvodů neuvalují daňovou povinnost a ani je nikterak neomezují, popř. poskytují nadstandardní daňový režim (výrazné osvobození od daňových povinností).*“²⁵ Jak z uvedené citace vyplývá, tyto země neuvalují na podnikatelský subjekt daň z příjmů ani jiné daně, většinou vybírají pouze roční poplatky pohybující se v rozmezí 150 až 1000 dolarů. Podmínkou je, že takový subjekt nevykonává svou aktivitu na území daného státu (podniká tedy pouze v zahraničí) a nevyužívá státních nebo jiných podpor. Nemalou výhodou je také fakt, že tyto společnosti nemají povinnost vést účetnictví, stejně jako podávat daňová přiznání. Nejčastěji využívané země jsou Panama, Britské Panenské Ostrovy, Seychely atd. Dalším důvodem, proč si podnikatel vybere takovou zemí, je, že většinou nevedou standardní obchodní rejstřík (v porovnání např. s Českou republikou), kde se uvádí bližší informace o vlastnické struktuře. Zde je právě ten zásadní problém, kdy může docházet k daňovým únikům, což si blíže popíšeme v další kapitole. Osobně si ovšem myslím, že anonymita vlastnictví je z hlediska ochrany soukromí žádoucí. Podnikatel by měl mít možnost držet majetek tak, aniž by o tom věděla veřejnost, jelikož právě to může způsobovat rizika jak bezpečnostní, tak konkurenční. Je ovšem zřejmé, že z hlediska image má offshore společnost v podnikatelské struktuře negativní dopad, ať už v očích obchodních partnerů, tak zejména z pohledu bank a státních orgánů.

Jak jsem naznačil výše, využití společnosti v offshore zemi je obvyklé při dosazení do vlastnické struktury, kdy skutečnou činnost vykonává společnost v onshore jurisdikci (i tímto se budu blíže zabývat v dalších bodech). Výraz onshore se používá zřídka a označujeme jím společnost, která vznikla v domácí ekonomice podle místních zákonů. Takový subjekt platí daně dle zákonem stanovené sazby, vede účetnictví a podává daňová přiznání. I taková společnost může využívat různých daňových výhod, které ten který stát umožňuje buď samostatně, nebo ve spolupráci s dalšími zeměmi na základě smlouvy o zamezení dvojího zdanění (tyto smlouvy právě offshore země většinou postrádají) apod. Je to ona kombinace stabilního právního zázemí, široké sítě uzavřených mezinárodních

²⁵ Offshore a onshore mezinárodní daňové plánování – I. díl, op. cit.

smluv či různé výhody jednotného trhu v rámci EU, kvůli které jsou pro skutečný business upřednostňovány firmy založené v onshore jurisdikcích.²⁶

²⁶ Offshore a onshore mezinárodní daňové plánování – I. díl, op. cit.

3 NASTAVENÍ DAŇOVÝCH ÚNIKŮ V PRAXI

V této části práce se blíže podíváme na konkrétní praktiky užívané při daňových únicích. Je třeba si uvědomit, že jestliže nemá být trestná činnost odhalena, je zapotřebí nastavit velmi sofistikovaný způsob fungování, s čímž mohou pomoci i právě takové firmy, jako je výše zmiňovaná společnost Mossack Fonseca. Jak už jsem avizoval, následující text se týká pouze daní z příjmů.

3.1 STAVĚNÍ STRUKTUR

Na základě vysvětlení v úvodu práce už víme, že je velký rozdíl mezi legální daňovou optimalizací a nelegální činností. Vhodným nástrojem pro daňové plánování jsou mezinárodní holdingové struktury. Takové holdingy nám pomáhají přesouvat finanční prostředky mezi mateřskými a dceřinými společnostmi tak, aby se dostali ke konečnému majiteli (tedy fyzické osobě) při zaplacení minimálních nebo ideálně vůbec žádných daní z příjmů jak právnických, tak fyzických osob. Konkrétní nastavení záleží na typu podnikání, místu původu příjmu a místu, kam chceme majetek dostat. Takto můžeme převádět např. dividendy nebo kapitálové zisky dceřiné společnosti. Při použití mezinárodních smluv o zamezení dvojího zdanění docílíme toho, že daň z příjmu bude odvedena pouze v jednom státě, popř. v tom druhém jen upravenou sazbou. Existují však i propracovanější řešení. V rámci Evropské unie vznikla v roce 1990 tzv. parent-subsidiary directive, která byla do dnešní podoby upravena dvakrát, a to v letech 2003 a 2011. Tato směrnice upravuje tok kapitálu mezi spřízněnými společnostmi z různých zemí EU. Zásadní na této direktivě je, že při splnění dvou hlavních podmínek, je přesun dividend a kapitálových zisků mezi dceřinými a mateřskými společnostmi zcela osvobozen. Těmito podmínkami jsou držení alespoň 10% podílu ve společnosti po dobu nejméně 12 měsíců (přičemž délka držení může být splněna retrospektivně). Zároveň existují v EU státy jako Slovenská či Kyperská republika, které nemusí přijaté ani

vyplácené dividendy danit nikdy, nehledě na velikost drženého podílu nebo splnění časové testu. Velmi zjednodušeně pak lze říci, že slovenský občan jakožto společník ve slovenské společnosti si může klidně vyplácet podíl na zisku, aniž by tento musel danit jakožto příjem fyzické osoby. Pokud však majitelem slovenské společnosti bude rezident jiného státu, musí daň odvést v rámci svých celosvětových příjmů. Jestliže tedy nejste občanem státu s obdobně nastaveným systémem, vyvstává otázka, jak se dostat k vydělaným penězům bez odvodů do státní kasy. Zde nám vstupují do struktury offshore společnosti spolu s nelegálními daňovými úniky.

Uveďme si nyní sérii příkladů prezentujících, jak zdanění příjmů při podnikání v zahraničí funguje. Představme si českého podnikatele vykonávajícího činnost na základě živnostenského oprávnění, který poskytuje např. marketingové služby. Rozšíří-li náš podnikatel svou činnost i do Německa, odkud mu budou plynout příjmy, musí ve svém daňovém přiznání v rámci svých celosvětových příjmů tyto přičíst. Na základě smlouvy o zamezení dvojího zdanění mezi Českem a Německem ovšem může daň optimalizovat metodou vynětí (viz výše) a tuto tak odvede pouze v jedné zemi. Dále si vezmeme stejnou osobu, avšak nyní jako majitele české společnosti s ručením omezeným, která chce podnikat také v Německu. K tomu si v Německu založí dceřinou společnost (možnost i zřízení stále provozovny). Příjem dceřiné společnosti je pak samozřejmě zdaněn v místě původu. Chceme-li následně zisk převést do mateřské společnosti, využijeme k tomu právě evropskou směrnici. Nicméně bude-li si chtít majitel celé této struktury (tedy český občan) vyplatit podíl na zisku z mateřské společnosti, bude muset zaplatit daň z příjmu fyzické osoby. Podnikatel by ovšem rád tento náklad odstranil, a tak zahrne do struktury ještě další dvě společnosti (samozřejmě zde předpokládáme dan v takové výši, aby se podnikateli provoz dalších, přestože pouze tzv. schránkových společností vyplatil). Namísto toho, aby on sám byl veden jako majitel české společnosti, dosadí nad ní společnost ze Slovenska, kterou bude vlastnit společnost z offshore země. Německý subjekt opět odvede daň z příjmů z činnosti na území Německa. Díky evropské směrnici převede bezplatně dividendy do ČR. Odtud půjdou zisky na Slovensko, které nemusí danit dividendy při vstupu ani výstupu. Následně putují dividendy na účet offshore společnosti, která jak už víme, nemá povinnost nikde registrovat svého skutečného vlastníka ani vést účetnictví a neplatí daň ze zahraničních

příjmů. Český podnikatel se pak dostane k penězům v držení offhore společnosti a jestliže je sám neuvede v rámci daňového přiznání (tento příjem zatají), pravděpodobně mu tato daň nebude vůbec vyměřena. Kromě zisků německé společnosti si takto ona fyzická osoba může převést také zisky české společnosti.

Toto je samozřejmě pouze zjednodušeně popsaná ukázka možného nastavení a nezahrnuje všechny aspekty mezinárodního plánování.

Ačkoliv jsem uvedl, že nebudeme blíže rozebírat jiné typy daňových úniků, za zmínku rozhodně stojí, že přeshraniční spolupráce společností sídlících v Evropské unii se využívá i v obchodních strukturách, kde je nelegální snahou podnikatele krátiť stát na dani z přidané hodnoty. Typickým příkladem jsou tzv. karuselové podvody.

3.2 SKUTEČNÝ VLASTNÍK, ZAKRYTÍ VLASTNICTVÍ

Na základě popsané struktury v předešlé kapitole je jasné, že banky i úřady se budou zajímat o skutečného vlastníka společnosti. V angličtině se vžil pojem ultimate beneficial owner, zkráceně UBO, který řídí celý holding a dostává se k ziskům, jež společnosti generují. Blíže se příslušnou právní úpravou budeme zabývat v poslední sekci této práce, v tuto chvíli nám stačí vědět, koho považovat za skutečného vlastníka společnosti nebo struktury (jelikož na konci každého řetězce vždy stojí jedna nebo více FO). Předpis č. 253/2008 Sb. zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu v § 4, odst. 4 takového člověka ustanovuje. Pro nás je důležité, že: *„skutečným majitelem je fyzická osoba, která sama nebo na základě dohody s jiným společníkem nebo společníky disponuje více než 25 % hlasovacích práv“* a *„fyzická osoba, která má být příjemcem alespoň 25 % z rozdělovaných prostředků“*.²⁷ Podnikatel je dokonce dle tohoto zákona nucen prokazovat vlastnickou strukturu povinným osobám, se kterými vstupuje do obchodních vztahů. Osobně se domnívám, že tento zákon je navržený dobře a pokrývá i různé hybridní formy vlastnictví, nicméně jeho

²⁷ zákon č. 253/2008 Sb.

dodržování je velmi těžce kontrolovatelné. Navíc se z uvedeného zdá, že má-li společnost více než čtyři rovnocenné majitele, povinnosti oznamovat UBO se vyhne.

Už jsme si ukázali, jak je možné zakrýt vlastnictví pomocí offshore společností. Je ovšem nasnadě, že banky či státní autority se nespokojí s tím, že na konci struktury nemůže dohledat konečného vlastníka a podnikatel tak musí někoho uvést a něčím takový vztah doložit (což není nijak těžké obejít). Ve světě existuje již mnoho společností, které nabízejí tzv. nominee services, tedy služby zaměřené na dosazení fyzických nebo právnických osob do klientských struktur. Obvykle je tyto osoby složité nějakým způsobem kontaktovat a získat od nich informace, které úřady požadují. Aby však skutečný majitel mohl v případě potřeby prokázat své vlastnické právo, podepíše s touto nominovanou osobou dohodu, ve které uvede, že nominee drží svůj podíl ve společnosti v jeho prospěch. Konečný důsledek takového nastavení už jsme popisovali výše – majitel se dostane k penězům společnosti, aniž by ho někdo identifikoval, nenahlásí svůj příjem v zemi, kde je rezidentem, a krátí tak stát na dani.

Samozřejmě existují v mnoha státech i další způsoby, jak své vlastnictví zakrýt. V České republice k tomu lze využít třeba akciové společnosti, kde v případě více než jednoho akcionáře se tito nezapisují do obchodního rejstříku (avšak akcie musí uložit nebo imobilizovat do banky či centrálního depozitáře, takže tato informace někde uvedená je). Dále lze využít tichého společenství, kdy tichý společník poskytuje společnosti kapitál a na oplátku profituje z jejích zisků. Informace o tichém společníkovi je neveřejná. Oficiálně takový člověk nemá mít řídicí vliv na chod společnosti, nicméně jistě si dokážeme představit, že pokud tiše investuji peníze do nějaké firmy, stejně tiše se s jejím majitelem domluvím, že chci mít rozhodovací práva. V neposlední řadě pak máme také fondy a nadace, které se objevují v určité formě ve většině jurisdikcí. Tyto právnické osoby (s výjimkou svěřenského fondu, který nemá právní subjektivitu) v rámci svojí vedlejší činnosti mohou vykonávat podnikatelské aktivity, a tedy vlastnit obchodní podíly společností, což znamená, že při vytváření struktur je možné např. nadační fond uvést jako společníka společnosti s ručením omezeným. Jelikož nadace jako taková nemá skutečného vlastníka, může tento člověk zůstat skrytý.

Samozřejmě, zmiňovaný předpis č. 253/2008 pamatuje i na nadace, tichá společenství apod., každopádně toto jsou cesty, jak skutečný majitel může zůstat v anonymitě proti vůli zákonodárců. Musíme vnímat, že využití akciové společnosti nebo určitého fondu k držení majetku samo osobě není nezákonné, i když majitel zůstává široké veřejnosti utajený. Problém nastává až v momentě, kdy využívá těchto nástrojů právě za účelem daňových úniků.

3.3 ROLE BANKOVNÍCH ÚČTŮ

Fungování společnosti bez bankovního účtu si dnes těžko dokážeme představit. Ve světě, kde je naší hlavní snahou vydělat peníze, se bez bankovního účtu vzhledem k neustálému omezování hotovostních plateb neobejde ani fyzická osoba jako taková. Dříve nebylo otevření účtu pro podnikatele žádný problém a bankovní obchodníci se snažili všemožně přilákat novou klientelu. Dnes je ale situace jiná a v bankovním sektoru se objevuje velká řada omezení. Není to iniciativa samotných bank, nýbrž tlak státních aparátů, v čele se Spojenými státy a Evropskou unií. Zásadní v určování pravidel je tzv. AML zákon (Anti-money laundering, tedy právě onen zákon proti praní špinavých peněz a financování terorismu, který si podrobněji rozebereme v následující kapitole), který bankám diktuje, jak prověřovat klienta a sdílet informace. Je zřejmé, že tento zákon i přes svůj název cílí především na odhalování daňových úniků, kvůli kterým přicházejí státy o miliardy. Můžeme v podstatě mluvit o tom, že bankovní tajemství již bylo prolomeno a ani dříve vyhledávané finanční ústavy ve Švýcarsku či Lichtenštejnsku nedokážou dále uchovat v tajnosti informace o svých klientech a transakcích, které probíhají na jejich účtech. Využívá-li podnikatel ve své struktuře offshore společnost (i ze zcela legitimních důvodů), otevření bankovního účtu i pro společnost sídlící v EU, která má společnost z daňového ráje pouze jako svého společníka, je v evropských zemích velkým oříškem.

Jednou z možností pro podnikatele cílícího na daňový únik je offshore bankovníctví. „*Jako offshore banky označujeme bankovní instituce, které se specializují na poskytování*

bankovních služeb osobám, které nejsou rezidenti daného státu.“²⁸ V pozici vlastníka takového účtu může být vedena i společnost založená v některém daňovém ráji, u které není zcela znám její majitel. Mezi hlavní přednosti těchto bank patří diskrétnost, nižší daňové zatížení a fakt, že účet může být otevřen i na dálku bez fyzické přítomnosti.²⁹ I tyto banky výjimečně poskytují informace některým subjektům, avšak jen v případech, kdy je klient podezřelý z nelegální činnosti. To samozřejmě může být právě podnikatel dopouštějící se daňových úniků, sám si ale jen těžko dokážu představit, jak osobu, která skrytě vlastní offshore společnost s offshore účtem, někdo dohledá.

Zřejmou nevýhodou takového účtu je, stejně jako u offshore společností, že nepůsobí příliš důvěryhodně. Pro podnikatele z Evropy je tak zcela jistě lepší mít otevřený účet v některém unijním státě, ideálně přímo v tom, kde se nachází společnost reálně vykonávající činnost. Při otevření takového účtu musí poskytnout informaci o skutečném vlastníkovi společnosti (doplněnou o kopii pasu a utility bill – tedy doklad stvrzující, že fyzická osoba má nějakou substanci). A právě zde se vracíme k využívání tzv. nominee services, kdy bance jednoduše nahlásíme osobu jednající v našem zájmu, která ovšem v případě náhlých komplikací bude pouze těžko kontaktovatelná. Skutečný vlastník tak zůstane skrytý, a jestliže se přijde na jeho nelegální počínání v podobě krácení daní, lokální finanční i policejní úřady, ač ve spolupráci s dalšími státy na základě dožadání, budou mít velký problém pravého pachatele dopadnout.

²⁸ *Offshore bankovníctví* [online]. [cit 18. 6. 2016].

²⁹ *Offshore bankovníctví*, op. cit.

4 PRÁVNÍ NÁSTROJE VEDOUcí K ZAMEZENí ČI ODHALENí DAŇOVÝCH ÚNIKŮ

V poslední části práci si ukážeme současné i připravované právní prameny, kterými se vlády samostatně nebo ve spolupráci s dalšími státy snaží daňovým únikům zabránit. Některé z nich jsme již nakousli v předchozím textu a nyní si je blíže vysvětlíme. Především v průběhu posledních let se velmi zvýšila produktivita v tvorbě nových opatření, kdy mnohá z nich ještě nebyla uvedena v praxi. Přesto si je zde zmíníme, neboť dle mého názoru se celkově pochopení této problematiky zvedá a nová ustanovení by mohli život pachatelů těchto trestních činů minimálně znepríjemnit.

4.1 ZÁKONY A PŘEDPISY

Jak už bylo v textu zmíněno, v České republice je daňový únik posuzován dle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve svém § 240 Zkrácení daně. Znovu navíc bude trestná i příprava krácení daně a bude postihovat nejen samotného pachatele, ale také osoby, které se na přípravě podíleli. Úřady zde ale nejspíše budou opět narážet na nejasnou definici mezi daňovou optimalizací, na kterou má každý podnikatel či občan právo, a samotný daňový podvod.³⁰ Dále dle novely mohou být výše zmíněné karuselové podvody apod. sankcionovány až 10 lety vězení.

Také už jsme narazili na předpis č. 253/2008 Sb., Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. *„Tento zákon zapracovává příslušné předpisy Evropských společenství, zároveň navazuje na přímo použitelné předpisy Evropských společenství a upravuje*

a) některá opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu,

³⁰ U krácení daně bude opět trestná i příprava činu [online]. 9. 5. 2016 [cit 18. 6. 2016].

*b) některá práva a povinnosti fyzických a právnických osob při uplatňování opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, a to za účelem zabránění zneužívání finančního systému k legalizaci výnosů z trestné činnosti a k financování terorismu a vytvoření podmínek pro odhalování takového jednání.*³¹ Z uvedeného je patrné, že tento zákon vznikl a reaguje na předpisy, které odsouhlasí Evropská unie a je tedy v nějaké formě implementován ve všech členských státech. Velmi zajímavá je zde ona úprava tzv. povinných osob, které mají za úkol prověřovat své klienty nebo obchodní partnery. Zákon přesně stanoví, kdo je povinnou osobou, jak má kontrolu vykonávat a také postup, jestliže se klient odmítne identifikovat. Dále rozvádějí, jak vypadá podezřelé chování, omezují finanční transakce a mnoho dalšího. Mezi hlavní úkoly tohoto předpisu patří právě eliminování daňových úniků. Dodržování zákona pak střeží nejen policejní orgány, ale také specializovaný úřad spadající pod Ministerstvo financí (během roku 2016 má však dojít k jeho osamostatnění), kterým je Finanční analytický útvar, jehož úkolem je zkoumat podezřelé subjekty. Na základě nové směrnice Evropského parlamentu a Rady EU ze dne 20. května 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, došlo k mnoha změnám, na které Česká republika zareagovala novelou výše uvedeného zákona. Pro nás nejzajímavější částí se budeme samostatně zabývat v dalším bodě.

V ČR také vznikla velmi diskutovaná elektronická evidence tržeb, kterou upravuje zákon č. 112/2016 Sb., o evidenci tržeb, který nabyl platnosti vyhlášením ve Sbírce zákonů dne 13. dubna 2016.³² Od té si MF slibuje především lepší výběr daní, efektivnější zacílení kontrol a rovnější podmínky pro poctivé podnikatele. Zda se tato opatření potvrdí jako efektivní, nám ukáže až čas, jestliže se však opozici nepodaří evidenci po dalším volebním období zrušit.

Také Česká republika zastoupená Ministerstvem financí prokázala snahu o zefektivnění výběru daní a potírání daňových úniků na mezinárodním poli. Česká vláda předložila za podpory dalších členských států žádost „o výjimku na širší uplatnění metody přenesené daňové povinnosti (*reverse charge*) za účelem zamezení daňovým únikům podle čl. 395

³¹ zákon č. 253/2008 Sb.

³² Legislativa. *etrzby* [online]. [cit 18. 6. 2016].

směrnice EU o společném systému DPH³³, která měla napomoci při boji proti karuselovým podvodům. Evropská komise však žádost zamítla.

Je jasné, že podobných zákonů a předpisů je ve světě mnoho, tato práce si ale neklade za úkol jejich celkové shrnutí. Přijde mi ovšem zajímavé nastínit některé další, které jsou připravované Evropskou unií v reakci na již zmíněnou kauzu Panama Papers. Jako zásadní považují vnik černé listiny daňových rájů, na jejíž existenci se shodli země EU. V současné době mají státy pouze své vlastní seznamy s výčtem jurisdikcí, které nespolupracují v oblasti daňových záležitostí, na které uplatňují různé postupy. Není tak zatím jasné, jak bude černá listina vznikat a kolik jurisdikcí na seznam bude umístěno.³⁴ Další zajímavostí je zacílení na velké společnosti. Především v posledních letech se ukázalo, že právě nadnárodní společnosti často sahají po způsobech, jak se vyhnout daňové povinnosti. „*Rada Evropské unie schválila Směrnici o country-by-country (CbC) reportingu, na základě které budou mít velké nadnárodní společnosti povinnost hlásit příslušné informace danému orgánu finanční správy. Schválením směrnice tak vznikl právní nástroj k implementaci Akce 13 BEPS. Nová povinnost se týká nadnárodních společností, u kterých výnosy konsolidované skupiny přesahují 750 milionů euro. Tyto společnosti budou na roční bázi nahlašovat informace o svých příjmech, ziscích, zaplacených daních, kapitálu, majetku a zaměstnancích. Finanční úřady jednotlivých členských zemí poté budou tyto informace mezi sebou automaticky vyměňovat; poprvé by měly být předmětem výměny informace za rok 2016.*“³⁵ Takový návrh se nejspíše dal očekávat, když během roku 2015 bylo hned několik celosvětově působících firem obviněno z krácení daní.

³³ Ministerstvo financí v boji proti daňovým únikům nepoleví. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Vydáno 29. 10. 2015 [cit. 18. 6. 2016].

³⁴ Členské země Evropské unie se shodly na vzniku černé listiny daňových rájů a dalších nových opatření. *Akont* [online]. 4. 5. 2016 [cit. 18. 6. 2016].

³⁵ Evropská unie schválila směrnici o CbC reportingu. *Akont* [online]. 16. 6. 2016 [cit. 18. 6. 2016].

4.2 REJSTŘÍK SKUTEČNÝCH MAJITELŮ, CENTRÁLNÍ EVIDENCE BANKOVNÍCH ÚČTŮ

Jak už bylo zmíněno, Evropský parlament ve spolupráci s Radou Evropy přijal v květnu 2015 směrnici, která je jinak též označovaná jako 4. AML direktiva. Součástí jejího obsahu je i povinnost pro všechny členské státy, aby v rámci svých jurisdikcí zřídili rejstřík skutečných majitelů. Zapisovat se mají osoby, které mají přímo nebo nepřímo rozhodující vliv v právnické osobě, ve svěřenském fondu nebo v jiném právním uspořádání bez právní osobnosti.³⁶ Také zde platí, že skutečným majitelem může být osoba, která má přístup k alespoň 25% podílu na zisku. Záměrem je, aby se do léta 2019 rejstříky všech států EU propojili a nebylo tak dále možné v rámci unie stavět struktury, kde úřady nedokážou dohledat osobu stojící na jejím konci. Nedokonalostí této direktivy je, že vstoupí-li do struktury země mimo Evropský prostor, nebude možné ověřit pravdivost uvedených údajů. Celkově vzato je tento rejstřík stavěný spíše na důvěře v poctivost při sdílení informací, neboť samotný soudce či notář v České republice nebude mít povinnost údaj ověřit. Zákon (novela, která je stále ve schvalovacím procesu) nepředepisuje přesnou formu či způsob toho, jak má vypadat odůvodnění, proč je daná osoba považována za skutečného majitele a dokonce nemusí jít pouze o podklady písemné.³⁷ Důležité pro zachování soukromí podnikatelů bude, že přístup do tohoto rejstříku budou mít jen přesně specifikované státní autority nebo osoby, které na získání údaje doloží svůj právní zájem. Takovou osobou může být právě obchodní partner nebo banka v roli povinné osoby, kdy výpis z rejstříku může posloužit jako dostatečná snaha o prověření klienta. Předpokládám, že například banky budou mít v případě, že jim klient při otevírání bankovního účtu bude prezentovat jiného skutečného vlastníka společnosti než takového, který je uveden v rejstříku, povinnost toto nahlásit na Finanční analytický útvar, který věc prověří. Ačkoliv zatím není jasně stanovený trest za udání nepravdivých

³⁶ *Novela zákona o některých opatřeních proti leg.výnosů z tr.činn. – EU.* [cit. 18. 6. 2016].

³⁷ *Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů* [cit. 18. 6. 2016].

informací, hovoří se o pokutě do výše sto tisíc korun nebo dokonce zrušení právnické osoby.

Dalším tématem, které aktuálně projednává Evropská unie, je zřízení centrální evidence bankovních účtů. Česká republika je však po vzoru například Francie či Německa o něco napřed a vláda již schválila přijetí této evidence. „*Registr, který bude spravován Českou národní bankou, bude obsahovat výpis existujících účtů fyzických i právnických osob u bank a družstevních záložen. Součástí evidence nebudou údaje o pohybech ani zůstatcích na účtech klientů, ale pouze samotná informace o existenci účtů. V případě závažného podezření z trestné činnosti mohou tyto informace žádat v rámci odhalování závažných daňových úniků Generální ředitelství cel a Generální finanční ředitelství, a při boji s trestnou činností obecně i státní zástupci, soudci, zpravodajské služby a Finanční analytický útvar MF.*“³⁸ Domnívám se, že toto je dobrý krok, jelikož v současnosti se policejní či jiné útvary musejí obracet jednotlivě na všechny banky a různé další instituce, aby zjistili, zda subjekt jejich zájmu vlastní účet. Takto získá odpověď nesrovnatelně rychleji, což umožní efektivní zásah proti nelegální činnosti. Co však považuji za slabinu této novinky je, že banka bude shromažďovat informaci pouze přímo o majitelích účtů, nikoliv o všech, kdo k takovému účtu mají přístupová práva. Už dříve jsem zmiňoval možnost dosazení nominee jak do struktury společnosti, tak při otevírání bankovního účtu. Stačí přitom, aby pravý majitel bance poskytl svůj podpisový vzor (spolu s dalšími dokumenty v závislosti na požadavcích té které banky) a může s účtem disponovat, aniž by byl veden jako jeho vlastník.

4.3 FATCA, GATCA, VÝMĚNA INFORMACÍ

Celá problematika daňových úniků je velmi spjatá s možností otevírat bankovní účty, na které uložíme finance, o kterých nechceme, aby se dozvěděli správci daně. Právě možnost dohledat účty a jejich majitele je proto klíčová při odhalování nelegální činnosti (i přes mojí předchozí výtku, že uvádět jen majitele účtů nestačí). Toto ovšem nejde

³⁸ Vláda schválila návrh Ministerstva financí na zřízení Centrální evidence účtů. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Vydáno 3. 2. 2016 [cit. 18. 6. 2016].

efektivně provádět pouze na základě dožádání, jelikož vzneseme-li takovou žádost, předpokládá se, že už musíme být v určitém stádiu vyšetřování a jak už bylo uvedeno, pachatel, který není nikde uvedený, se těžko stane předmětem zájmu finančních úřadů. Řešením je tedy automatická výměna informací o všech majitelích účtů zasílaná do zemích jejich rezidence.

První, kdo s tímto řešením přišel, byly Spojené státy americké v roce 2010, kdy přijaly zákon Foreign Account Tax Compliance Act (zkráceně FATCA). „*Tento zákon ukládá finančním institucím oznamovat stanovené informace o těch účtech vedených finanční institucí, kde majitel je americkou osobou ve smyslu tohoto zákona.*“³⁹ Smysl této legislativy je jasný, americká vláda tak chce zabránit daňovým únikům svých občanů, kteří nepřiznají příjmy na zahraničních bankovních účtech. Česká republika k této záležitosti přistoupila 4. 8. 2014 podepsáním dohody s USA. Aby mohla být tato úprava implementována do českého právního systému, čímž se stane závazná pro bankovní a jiné finanční instituce, přijala ČR ve smyslu této spolupráce Zákon o výměně informací o finančních účtech se Spojenými státy americkými pro účely správy daní (tzv. Lex FATCA) č. 330/2014 Sb., který nabyl účinnosti 13. 1. 2015.⁴⁰ Je evidentní, že tento zákon znamená pro banky apod. velkou administrativní zátěž, což může vyústit v odmítnutí otevírání účtů pro americké občany. Mnoho amerických residentů tak dokonce začalo zvažovat zbavení se amerického občanství.

Odezva na sebe nenechala dlouho čekat a na FATCA navázala GATCA, což je neoficiální označení pro Global Account Tax Compliance Act, tedy globální standard pro automatickou výměnu informací o finančních účtech. S jejím návrhem přišla organizace pro hospodářskou činnost a spolupráci (OECD) v roce 2014. Jak už název napovídá, bude se jednat o automatickou výměnu informací na celosvětové úrovni. Mezi prvními se k této dohodě zavázali všechny státy EU a v červnu 2016 se k ní přidalo už celkem 101 zemí. „*Cílem iniciativy je, zjednodušeně řečeno, aby finanční úřady jednotlivých zemí měly přehled o tom, ve kterých zemích mají jejich daňoví poplatníci (ať už firmy nebo občané) vedeny bankovní účty, a mohly tak lépe dohlédnout na to, zda řádně plní své daňové*

³⁹ FATCA – úvodní informace. *Finanční správa* [online]. Vydáno 12. 1. 2015 [cit. 18. 6. 2016].

⁴⁰ FATCA (Foreign Account Tax Compliance Act). *Akont* [online]. [cit. 18. 6. 2016].

*povinnosti.*⁴¹ Údaje se mají vyměňovat též o majetkových účtech. Dle mých informací ještě ani samotné banky nemají zcela jasno v tom, jak bude výměna dat vypadat, nicméně země, které se k této dohodě zavázali mezi prvními (tedy i Česká republika jako člen EU) by měli první výměnu podstoupit již v roce 2017 s daty za rok 2016. Zaslání by mělo probíhat jednou ročně, nejpozději do června.

Není bez zajímavosti, že k oběma dohodám se přidalo již několik zemí, které jsou považovány za daňové ráje. Zdá se, že tlak od mezinárodních organizací a dalších ekonomicky silných států je příliš velký, než aby mu tyto většinou malé země dokázali nadále vzdorovat. Například Panama, jedna z nejznámějších offshore jurisdikcí, dokonce zvažuje vytvoření vlastní smlouvy, která by měla být alternativou k FATCA a GATCA. Z její strany je to nejspíše především pokus o zachování alespoň určitého stupně anonymity, čímž zůstane atraktivní pro zahraniční investory. Jak k této dohodě přistoupí ostatní státy, se však teprve ukáže.

Snaha o propojení a sdílení informací je patrná a trvá již řadu let, nicméně až nyní se zdá být skutečně efektivní. Sám jsem zvědavý, jak se ve spojitosti s novými dohodami zvedne výběr daní, potažmo odhalování trestné činnosti. Zda to odradí občany od snahy o daňové úniky, nebo jen najdou jiný, třebaže komplikovanější způsob řešení.

4.4 DEOFFSHORIZACE A JINÉ PRÁVNÍ UPRÁVY

Na konec si ještě dovolím přidat pár dalších změn a novinek ze světa, které podporují úsilí jednotlivých zemí o zabránění daňových úniků. Rusko před pár lety ve snaze navrátit kapitál, který mají její občané uložený v zahraničí, na své území, schválilo přijetí CFC rules a další kroky k tzv. deoffshorizaci. CFC pravidla (controlled foreign corporation) nejsou žádnou novinkou, prvně byla užita už začátkem 20. století v USA. *„Hlavním cílem CFC pravidel je eliminovat škodlivou daňovou konkurenci, a zabránit*

⁴¹ GATCA - Globální automatická výměna informací o zahraničních účtech. Akont [online]. 5. 11. 2015 [cit. 18. 6. 2016].

*tak společnostem sídlícím v daném členském státě, aby se vyhýbaly vnitrostátní dani převáděním příjmů na dceřiné společnosti v zemích s nižší úrovní zdanění (zejména ve standardních offshore centrech a zvýhodněných daňových režimech).*⁴² Výsledkem je možnost zdanění offshore společností kontrolovaných z Ruska. Vladimír Putin zašel ještě dál, když slíbil úplnou amnestii pro kapitál, který podnikatelé vrátí do Ruska, nehledě na zdroj tohoto majetku (včetně nelegálního nabytí). S velkým úspěchem však nepochodil a většina občanů se zahraničními zdroji tuto výzvu ignorovala.

Na Slovensku zase vláda cílí na zrušení schránkových firem. Již jsme si vysvětlovali, k čemu se dají takové společnosti na Slovensku použít. Nově budou osvobozeny od daně pouze dividendy, které procházejí společností se skutečnou obchodní činností, tedy ne pouze účelově založenou. Celosvětově také pozorujeme trend rušení akcií na doručitele, kdy vlastník této akcie není na její listinné podobě uveden a není ani registrován v žádném veřejně přístupném rejstříku. Když už hovoříme o rejstřících a zmínili jsme tlak světových vlád a společenství na offshore země, dokonce i mnoho daňových rájů jako například Britské Panenské ostrovy zavádějí nové rejstříky, kde jsou přístupné alespoň základní informace o společnostech, jejich jednatelích apod. Velká Británie v samostatné snaze o odkrytí skutečných vlastníků společností již před vydáním 4. direktivy odsouhlasila zřízení PSC (people with significant control) registru, kde se musí za každou společnost povinně registrovat osoby s rozhodujícím vlivem na její řízení.

Takto by se dalo pokračovat ještě velmi dlouho – daňová reforma v Lucembursku, zpřísnění podmínek v Nizozemí, větší kontrola na Kypru atd. Všechny tyto změny mají však jeden jasný cíl, kterým je zabránit krácení daní, ať už se jedná o DPH, daň z příjmů či ze spotřeby.

⁴² SOBOTKOVÁ, Veronika. *Aplikace CFC pravidel ve vybraných zemích Evropské unie* [online]. Publikováno 30. 6. 2010 [cit. 18. 6. 2016].

5 ZÁVĚR

V průběhu práce jsem narazil na jeden problém, kterému bych se chtěl ještě v závěru věnovat. Jedná se o ono zachování soukromí vlastníka. Většina zahraničních konferencí, kterých se účastním, řeší tuto otázku ve smyslu hledání cest, jak si i přes nové úpravy anonymitu udržet. Měl jsem také možnost diskutovat na jedné přednášce s panem Mgr. Jiřím Tvrdým, který zastává pozici zástupce ředitele finančního analytického útvaru. Jak se dalo očekávat, on tento pohled nesdílel a tvrdil, že odhalení skutečného vlastníka je nutnost a že poctivý podnikatel nemá důvod zůstat skrytý. Já osobně stále souhlasím s tím, že možnost nebýt dohádatelný jakožto majitel firmy by mělo zůstat otázkou volby, už právě kvůli bezpečnostním rizikům spojeným s podnikatelskou aktivitou. Toto ovšem nesmí stát v cestě zákonným povinností a nemělo by to být zneužitelné. Novela výše uvedeného zákona k tomu pak přistoupila vcelku obezřetně, když chystaný rejstřík skutečných majitelů má být neveřejný. I tak se dá ale k údajům dostat celkem jednoduše a zároveň je poměrně snadné uvést nepravdivé údaje.

Klíčové, což si jako první uvědomily Spojené státy, je jít po penězích uložených v bankách. Právě FATCA spustila lavinu mezinárodních dohod i vnitrostátních opatření. Efektivita jejich fungování se ukáže teprve časem, protože způsob výměny informací se stále teprve nastavuje. Jelikož se bude jednat o výměnu obrovského množství dat, dá se předpokládat, že viníci trestných činů budou odhaleni až po určité době. Nicméně i v tomto nastavení jsou zřejmé mezery, především již uvedená povinnost reportovat pouze majitele účtu, nikoliv všechny osoby s podpisovými právy. O pravém důvodu opominutí těchto mezer můžeme pouze spekulovat. Přesto považuji spolupráci v této oblasti za správný krok a je otázkou, proč s tím nikdo nepřišel již dávno.

Důležité je také prohlubování spolupráce se státy považovanými za daňové ráje. Ty nejznámější už částečně podlehly tlaku, i nadále ale mají podnikatelé dostatek možností, kde anonymně založit společnost. Existují dokonce ostrovy, kde počet registrovaných společností několikanásobně převyšuje počet obyvatel. Vzhledem k přísunu peněz z ročních poplatků a jiných investic tvořících hlavní zdroj státního rozpočtu těchto zemí

se ale nezdá pravděpodobné, že by v blízké budoucnosti dobrovolně navázaly užší spolupráci se zahraničními státními orgány.

Co ovšem považuji za nejdůležitější krok směrem k eliminování daňových úniků, je přenastavení vysokého daňového zatížení v jednotlivých zemích. Místo stíhání svých občanů by jim stát měl nabídnout příznivější podmínky. Existuje teorie, podle které by nižší daňové zatížení a zjednodušení celého systému nakonec vedlo k vyššímu výběru do státní pokladny. Na kolik to je založené na skutečnosti je diskutabilní, ale faktem je, že mnoho politických i ekonomických lídrů se ve spojitosti s kauzou Panama Papers vyjádřili v obdobném smyslu. Nejednou jsem v podnikatelském prostředí zaslechl názor, že daň z příjmů je vlastně trest za odvedenou práci. Takové vyjádření považuji za poněkud extrémní, nicméně souhlasím s tím, že nižší zatížení povede k vyšší ochotě daň zaplatit namísto hledání cest, jak se jí vyhnout. Důležité také je, aby nakládání s veřejnými prostředky bylo transparentní a lidé tak věděli, na co jsou jejich peníze využívány. Má-li poplatník pocit, že se s penězi plýtvá, nevnímá to jako adekvátní stimul pro přispívání do veřejného rozpočtu.

Závěrem bych ještě rád shrnul výsledky svého zkoumání a porovnal je s úvodními záměry a domněnkami. První cíl práce se mi podařilo vymezit již v bodě 2.2, kde popisuji fungování mezinárodní spolupráce v oblasti výběru daní. Během bádání jsem došel k závěru, že moje úvodní hypotéza nebyla zcela správná. To, že se podnikatelé vyhýbají daňové povinnosti, nepřisuzuji neefektivnímu nastavení mezinárodního zdanění. Naopak mám za to, že různé dvojstranné a vícestranné smlouvy jsou navrženy velmi detailně a doporučuji v uzavírání dalších obdobných dohod pokračovat.

Dále jsem si stanovil úkol rozkrýt fungování daňových úniků a chování poplatníků. Můj předpoklad, že k únikům dochází kvůli mírným následkům plynoucím z odhalení nelegální činnosti, se částečně potvrdil, hlavní příčinu však spatřuji v jednoduchosti, jak k takovému počínání může docházet. Pro poplatníka je to snadné, ušetří mnoho peněz a zároveň předpokládá, že nebude odhalen. Tyto tři faktory považuji za tak silnou motivaci, že samotnou hrozbu ve smyslu peněžitého trestu či odnětí svobody pachatel příliš nevnímá. Nemá smysl zpříšňovat tresty, když se konkrétní fyzické osoby nebudou obávat dopadení. Na to je tedy třeba se soustředit spíše než na zvyšování trestní sazby.

Nakonec jsem vyhodnotil již přijaté i plánované změny, ke kterým se aktuálně ve světě schyluje a jejichž cílem je zabránit dalším daňovým únikům, popř. rozkrytí těch, ke kterém již došlo. Zde jsem se zjištěnými závěry vcelku spokojený. Ukázalo se, že chápání ohledně fungování výše popsaných struktur je již na vysoké úrovni a státní orgány dokážou vzít v potaz i různá hybridní nastavení, využívající např. svěřenské fondy apod. Ačkoliv jsem již rozebral důvody, proč nová opatření nepovažuji za perfektní, je to určitě dobrý krok vedoucí k zefektivnění boje proti daňovým únikům.

6 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Knížní literatura:

- PETROVIČ, Pavel a kolektiv. *Encyklopedie mezinárodního daňového plánování*. 1. vyd. Beroun: Martin Novotný – NEWSLETTER – vydavatelství, 2002. 432 s. ISBN 80-86394-81-6.
- RYLOVÁ, Zuzana. *Mezinárodní dvojí zdanění*. 4. aktualiz. a rozš. vyd. Olomouc: ANAG, 2012. 487 s. ISBN 978-80-7263-724-9.

Elektronické zdroje:

- *Daňové nedoplatky a daňové úniky* [online]. 2013 [cit. 25 .2. 2016]. Dostupné z: www.mfcr.cz/assets/cs/media/2013-10_Danove-nedoplatky-a-danove-uniky.pdf
- Daňový únik. *Wikipedia* [online]. Naposledy editováno 10. 4. 2016 [cit. 25 .2. 2016]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Da%C5%88ov%C3%BD_%C3%BAnik
- Přehled platných smluv. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Aktualizováno 10. 2. 2016 [cit. 25 .2. 2016]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/dvoji-zdaneni/prehled-platnych-smluv>
- DĚRGEL, Martin. *Metody omezující dvojí zdanění* [online]. Publikováno 7. 9. 2005 [cit. 25 .2. 2016]. Dostupné z: <http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d1527v1503-metody-omezujici-dvoji-zdaneni/>
- Daňový domicil, daňová rezidence (tax domicile, tax residency). *Akont* [online]. [cit. 25 .2. 2016]. Dostupné z: http://www.akont.cz/nase-znalosti/slovník-nejdulezitejsich-pojmu.html/128_2032-danovy-domicil-danova-rezidence-tax-domicile-tax-residency
- NERUDOVÁ, Danuše. *Zdaňování příjmů rezidenta České republiky ze zdrojů v zahraničí* [online]. Publikováno 2. 7. 2007 [cit. 25 .2. 2016]. Dostupné z: <http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d1929v2690-zdanovani-prijmu-rezidenta-ceske-republiky-ze-zdroju-v-zah/>

- DĚRGEL, Martin. *Daňový domicil* [online]. Publikováno 1. 6. 2006 [cit. 25. 2. 2016]. Dostupné z: http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d468v444-danovy-domicil/?search_query=%24issue%3D1I19
- Offshore a onshore mezinárodní daňové plánování – I. díl. *Akont* [online]. 9. 2. 2009 [cit. 18. 6. 2016]. Dostupné z: http://www.akont.cz/nase-znalosti/prispevky.html/83_747-offshore-a-onshore-mezinarodni-danove-planovani-i.-dil
- *Offshore bankovníctví* [online]. [cit. 18. 6. 2016]. Dostupné z: <http://www.ioffshore.cz/offshore-bankovnictvi>
- *U krácení daně bude opět trestná i příprava činu* [online]. 9. 5. 2016 [cit. 18. 6. 2016]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/u-kraceni-dane-bude-opet-trestna-take-priprava-cinu-zmeni-se/r~2da555b215cd11e69966002590604f2e/>
- *Legislativa. etrzby* [online]. [cit. 18. 6. 2016]. Dostupné z: <http://www.etrzby.cz/cs/legislativa>
- Ministerstvo financí v boji proti daňovým únikům nepoleví. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Vydáno 29. 10. 2015 [cit. 18. 6. 2016]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2015/mf-v-boji-proti-danovym-unikum-nepolevi-22871>
- Členské země Evropské unie se shodly na vzniku černé listiny daňových rájů a dalších nových opatřeních. *Akont* [online]. 4. 5. 2016 [cit. 18. 6. 2016]. Dostupné z: http://www.akont.cz/nase-znalosti/prispevky.html/83_2185-clenske-zeme-evropske-unie-se-shodly-na-vzniku-cerne-listiny-danovych-raj-u-a-dalsich-novych-opatrenich/1
- Evropská unie schválila směrnici o CbC reportingu. *Akont* [online]. 16. 6. 2016 [cit. 18. 6. 2016]. Dostupné z: http://www.akont.cz/nase-znalosti/prispevky.html/83_2185-clenske-zeme-evropske-unie-se-shodly-na-vzniku-cerne-listiny-danovych-raj-u-a-dalsich-novych-opatrenich/1
- Vláda schválila návrh Ministerstva financí na zřízení Centrální evidence účtů. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Vydáno 3. 2. 2016 [cit. 18. 6. 2016]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2016/vlada-schvalila-navrh-ministerstva-finan-23902>

- FATCA – úvodní informace. *Finanční správa* [online]. Vydáno 12. 1. 2015 [cit. 18. 6. 2016]. Dostupné z: <http://www.financnisprava.cz/cs/mezinarodni-spoluprace/mezinarodni-zdanovani-prime-dane/fatca/fatca-uvodni-informace-5610>
- FATCA (Foreign Account Tax Compliance Act). *Akont* [online]. [cit. 18. 6. 2016]. Dostupné z: http://www.akont.cz/nase-znalosti/slovník-nejdůležitějších-pojmu.html/128_2035-fatca-foreign-account-tax-compliance-act
- GATCA - Globální automatická výměna informací o zahraničních účtech. *Akont* [online]. 5. 11. 2015 [cit. 18. 6. 2016]. Dostupné z: http://www.akont.cz/nase-znalosti/prispevky.html/83_2185-clenske-zeme-evropske-unie-se-shodly-na-vzniku-černé-listiny-danových-rajů-a-dalších-nových-opatřeních/1
- SOBOTKOVÁ, Veronika. *Aplikace CFC pravidel ve vybraných zemích Evropské unie* [online]. Publikováno 30. 6. 2010 [cit. 18. 6. 2016]. Dostupné z: http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d16845v19759-aplikace-cfc-pravidel-ve-vybranych-zemich-evropske-unie/?search_query=CFC&search_results_page=

Právní předpisy

- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 25 .2. 2016].
- Předpis č. 13/2001 FZ, Sdělení MF k problematice pojmů "místo vedení" a "skutečný vlastník". In: *Sagit* [online]. 29. 1. 2001 [cit. 25 .2. 2016]. Dostupné z: <http://www.sagit.cz/info/fz01013>
- Zákon č. 253/2008 Sb., zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 18. 6. 2016].

- *Novela zákona o některých opatřeních proti leg. výnosů z tr. činn. – EU.* [cit. 18. 6. 2016]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=752&CT1=0>
- *Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů* [cit. 18. 6. 2016]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=752&CT1=0>